

La gestió dels espais naturals en un context transfronterer.

La xarxa Natura 2000 com a eix d'unió.

Jordi Parpal Servole

Biòleg-responsable de la xarxa Natura 2000.

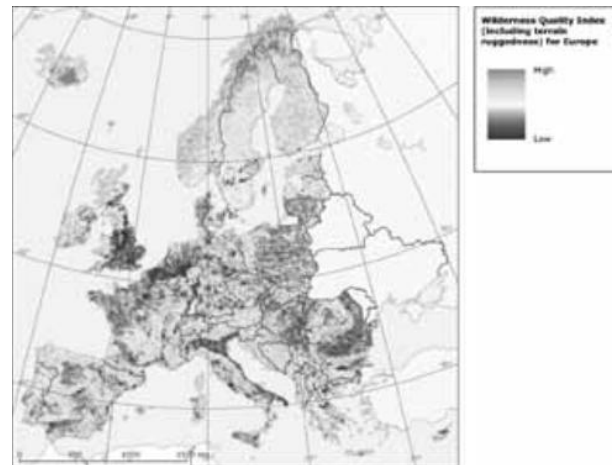
Presentació

La xarxa Natura 2000¹ és l'instrument més important que ha desenvolupat la Unió Europea per a assolir l'objectiu de la conservació del patrimoni natural. Aquesta es constitueix com una xarxa d'espais naturals a nivell europeu orientada a la conservació d'uns determinats hàbitats i espècies. Com a tal, és un instrument transversal, comú a tots els països que conformen la Unió, amb unes regles del joc iguals per a tots. No obstant això, la definició de la xarxa està molt lluny de poder-se considerar com un veritable instrument transfronterer. Tot i que la constitució de la mateixa si que pot considerar-se igual a tots els països, no així la gestió dels espais que la conformen, que encara resta supeditada a polítiques nacionals, sovint centralistes i molt poc orientades a la cooperació transfronterera. Tot i amb això hi ha diversos exemples notoris que marquen la línia de futur a seguir.

La xarxa Natura 2000 com a eix d'unió

És evident que Europa, la Unió Europea i, molt especialment la conca mediterrània, són una de les parts amb major riquesa del món. Aquesta afirmació podria fer referència al poder adquisitiu dels seus habitants, a la seva riquesa cultural, ... però també a la seva riquesa natural (Myers et al. 2000²). Aquest és un aspecte sovint desconegut per la ciutadania però que es destaca a nombrosos documents internacionals i del qual les institucions europees en són molt conscients. Tant és així que l'any 1979 ja van aprovar una primera Directiva (Directiva 79/409, coneguda com la Directiva d'Aus) que, entre d'altres coses obligava a designar uns espais per a la protecció dels ocells. Aquests espais es designaven amb el nom de Zones d'Espacial Protecció per a les Aus (ZEPA) i havien d'incloure els millors territoris, en nombre i en superfície, amb presència d'unes determinades espècies que determinava la pròpia directiva en el seu Annex 1. Anys després, l'any 1992, la Directiva 92/43, coneguda com la Directiva d'Hàbitats, crea la xarxa Natura 2000. Aquesta, és l'instrument més important creat fins ara per la Unió Europea amb la finalitat de conservar la biodiversitat en el seu territori. La xarxa Natura 2000 constitueix una xarxa d'espais naturals protegits a nivell europeu definida amb l'objectiu de

protegir una mostra suficient i representativa dels hàbitats i de les espècies presents a la Unió Europea.

Aquesta xarxa, a més d'integrar directament les ZEPA, crea uns nous espais, anomenats Zones especials de conservació (ZEC), per a la protecció dels hàbitats i dels grups d'espècies que no són els ocells. Aquestes últimes són aprovades amb el nom de Llocs d'Importància Comunitària (LIC) fins que no s'hagin definit les mesures de conservació i gestió pertinents, moment en el qual adquireixen el seu estatus com a ZEC. El fet de ser un instrument aprovat per una directiva comunitària li configura una especial rellevància en un context transnacional ja que, per primera vegada a Europa, es defineixen uns certs elements comuns a tots els països. Així, tots els països de la UE tenen els mateixos requisits i obligacions a l'hora de dissenyar la xarxa Natura 2000, tenen els mateixos objectius de conservació i tenen, també, els mateixos mecanismes de seguiment i control per tal que les coses es facin correctament. Tant és així que és nombrosa la jurisprudència establerta pel Tribunal de les Comunitats Europees per infraccions a les dues Directives de referència de la xarxa Natura 2000. Val a dir que, la major part dels països de la Unió tenen alguna denúncia oberta i que Espanya n'és un dels més destacats en aquest aspecte.

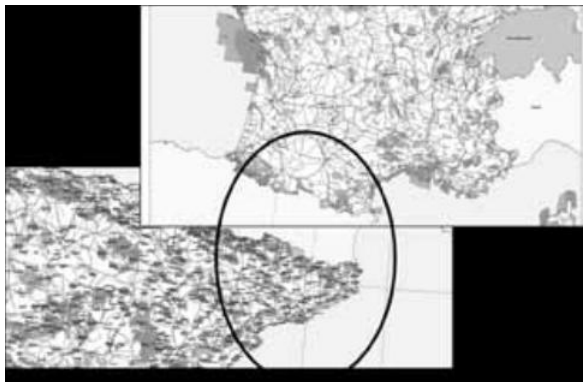
¹ Servei de Planificació de l'Entorn Natural, Direcció general de Polítiques Ambientals, Generalitat de Catalunya.
Encarregat de curs : Les Directives Europees i la Protecció de la Biodiversitat, Master Dret Ambiental, Universitat Rovira i Virgili.

² Myers et al. 2000.

Espais Natura 2000 fronterers	
Languedoc- Roussillon	Catalunya
Midi Pyrénées	Era Artiga de Lin-Eth
Vallées du Lis	Portillon
De la Pique et d'Oô	Aigüestortes
Haute Vallée de la Garonne	Riu Garona
Vall de l'Isard	Baish Aran
Tuc de Mauberge	Alt Pallars
Massif du Mont Valier	Tossa Plana de Lles
Capcir-Carlit-	Puigpedrós
Campcardos	Capçaleres del Ter i del Fresser
Puigmal-Carança	Alta Garrotxa
Canigou-Conques de la Preste	L'albera
Massif de les Alberes	
Cap Bear- Car Cerbère	

El context català transfronterer que ens ocupa no és aliè a aquest fet. Els estats on s'integren ambdues vessants del Pirineu català han complert amb les seves obligacions envers Natura 2000 declarant uns percentatges elevats del seu territori com a Natura 2000 (Espanya el 27,2% i França el 12,5%)³. Les dues regions implicades, amb competències dispars sobre aquest qüestió, també presenten percentatges similars de superfície inclosa a la xarxa Natura 2000: 33,2% al Languedoc- Roussillon i 29,9% a Catalunya (veure taula 1).

Ara bé, aquesta visió integradora, aquest objectiu inicial de constituir una veritable xarxa europea d'espais protegits i interconnectats entre ells està lluny de fer-se realitat en molts aspectes. Si bé es cert que les regles del joc són les mateixes, aquestes es compleixen –i encara de forma parcial- només en el moment de la definició de la xarxa. Quan les autoritats del vessant nord dels Pirineus defineixen els espais a integrar a Natura 2000 miren la situació de les seves regions veïnes; i el mateix fan les autoritats catalanes del vessant sud. En aquest sentit, podem parlar d'una connexió geogràfica més o menys clara als dos costats de la frontera. Però no és tant així a l'hora de definir polítiques comunes de planificació, de gestió, de promoció, en definitiva de treball conjunt entre els gestors d'un costat i l'altre dels Pirineus.

Aquest fet pot ser degut, per una banda, a les pròpies característiques de la Directiva d'Habitats i, per altra, a que l'avaluació de la seva, que deixa la capacitat de la seva aplicació a cada estat membre i, a més, l'avaluació de la seva eficàcia es realitza a nivell de cada país. No obstant, l'explicació no cal cercar-la tant

lluny i cal fer una certa autocrítica des de les institucions i entitats responsables de la gestió d'aquests espais. És ben cert que, sovint, les decisions estan massa centralitzades i preses per uns polítics o uns gestors amb una visió endogàmica de la seva tasca. Per altra banda, aquests mateixos òrgans són els que aproven uns instruments de gestió -o de finançament de la gestió d'aquests espais- amb una visió estatal i, per tant, compartimentada, allunyada dels funcionaments naturals dels ecosistemes. La precarietat de mitjans i, moltes vegades també, de recursos humans de la que es disposa tampoc ajuda a que es facin esforços per a treballar en conjunt. Cal tenir en compte, a més, les dificultats de comunicació pròpies d'un terreny d'alta muntanya com és el nostre.

De tota manera, i a pesar de totes aquestes dificultats, hi ha diversos exemples esperançadors que s'han desenvolupat gràcies a la professionalitat i la bona voluntat de tota la gent implicada en la gestió d'aquests espais. Aquests exemples es corresponen, principalment, en projectes de cooperació internacional -cofinançats per la Unió europea- orientats a la recuperació d'espècies amenaçades (ós bru, gall fer,...) o la definició de pràctiques forestals sostenibles (Associació Forespir). En el període 2000-2006 van realitzar-se un total de 13 projectes Interreg IIIA en l'àmbit dels Pirineus. De tots ells, només 3 es corresponen d'una manera directa a la gestió d'espais naturals protegits. Cal destacar com a exemple interessant de planificació i de gestió conjunta d'un territori transfronterer el projecte: La Vallée de la Garonne: un territoire transfrontalier. executat entre els anys 2002 i 2006. Aquest exemple, juntament amb les iniciatives interessants que es vénen desenvolupant des dels òrgans gestors dels espais catalans de l'Alta Garrotxa, el Massís de l'Albera i el Parc Natural de l'Alt Pirineu o la tasca que desenvolupa la Federació de reserves naturals catalanes marquen el camí a seguir. No és més que, a través del treball conjunt, que assolirem l'objectiu de conservar una riquesa natural i paisatgística tant excepcional com la dels Pirineus catalans.

Bibliografia

- Myers *et al.* 2000, Earth's Biologically Richest and Most Endangered Terrestrial Ecoregions. Revista Nature
Comissió europea Butlletí Natura 2000, Juliol 2012 p. 8
web de l'Europregió Pirineus Mediterrània
<http://www.euroregio.eu/>

³ Butlletí Natura 2000. Juliol 2012. p.8